NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih rečí.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v sredo 29. novembra 1854. *List 95.*

Saj bi bilo vendar prav, če bi skušali več živinske klaje (hrane) pridelovati.

Še vse premalo je gotova resnica spoznana, da podlaga skor vsacega gospodarstva so dostojni pridelki živinske klaje (hrane).

Kaj pa bomo sami jedli, — s čem bomo davke plačevali, — s čem si obleko kupovali, če si ne bomo iz zernja skupili nekterih goldinarje? — nas bo zavernil ta in uni.

Pa sej tega nismo nikdar terdili, da naj bi gospodar le za živinčeta svoje skerbel, in tudi danes le ponavljamo, da naj seje gospodar na svoji kmetíi toliko klaje, kolikor je je primerno velikosti njegovega zemljiša. Dobiček, ki bode iz tega izviral, je res tako velik, da noben umen gospodar ne bo mogel očí zatisniti pred njim.

Prav po domače se hočemo o tem pogovoriti. Pa govoré od tega ne bomo praznih besed pobirali, temuč le skušinj se deržali, kakor jih vidimo pri nas, in nahajamo tudi zapisane v bukvah druzih dežel.

Petero poglavnih dobičkov hodi za gospodarjem, ki si primerno mero klaje prideluje. Našteli jih bomo naj poprej po versti, in potem pretresli vsacega.

Pervi dobiček je: da s sevo trav in detelj zboljšujemo čedalje bolj polje svoje.

Drugi dobiček je: da imamo s pridelovanjem klaje manj dela in nam je manj delavnih rok treba, ki so zdej drage.

Tretji dobiček je: da gospodar, ki prideluje primerno mero klaje, zamore tudi primerno število živine imeti in jo bolje rediti.

Četerti dobiček je: da zamore gospodar govejo živino v hlevu rediti, če si prideluje klaje po potrebi.

Peti dobiček: da si z obilnišo in bolje rejeno živino napravlja več in boljšega gnoja.

Ti peteri dobički so po skušnjah tako poterjeni, da se ne dá nobena pametna beseda zoper govoriti. Ker pa je vendar treba, da se vsaka stvar do jedra pretrese, bomo tudi mi teh 5 glavnih stvarí prerešetarili. Preden pa začnemo, še enkrat ponavljamo: da naša misel ni, da bi se imele travne in deteljne semena nezmerno sejati, ampak le primerno naj se sejejo na vsaki kmetíi, če ni le celó mala kmetija, ki jo gospodar z malo stopinjami obhodi, — od tacih ni govorjenje, ker na tacih kmetijah, kjer sila kola lomi, ne more umno gospodarstvo kól voditi. „Kjer ni nič, je tudi cesar pravico zgubil. (Dalje sledí)

Domače skušnje z velikim korenjem.

Gosp. fajmošter A. Gregorc iz Sostrega pod Ljubljano pišejo: „Od sl. kmetijske družbe prejeto seme vélikega korenja sem s peso vred vsejal na enako zemljo, in obdelaval peso in korenje enako. Prav dobro se mi je obneslo. Da se sami prepričate, prejmite tudi tri korene, izmed kterih je eden, preden smo mu korenine potergali, 5 funtov vagal. Več enacih korenjakov sem sicer pridelal, le škoda, da mi jih je zajic preveč oglodal“.

Gospodarske skušnje.

(*Da miši na vertih vsajenih sadnih pèšk ne pokončujejo*), priporoča v „Nass. Wochenbl.“ neki vertnar kot naj boljo pomoč tole: „po verstah, v ktere so jabelčne ali hruševe peške vsejane, naj se položé brinjeve vejice, ali, da jih veter ne odnese, naj se položé v te gredice, preden so se popolnoma s parstjo zasule. To brani mlade sadičice potem tudi pred tiči in polži“.

(*Da oknja v štalah ne primerznejo*). Štale prezračati ali v hlev potrebnega dobrega zraka od zunaj pušati, je pozimi večidel zatega voljo težavno, ker že pri majhnem mrazu oknja rade zamerznejo. Vrat namesto okenj odpirati ne vetrí štale tako dobro, kakor če se oknja večkrat odprejo, ker sopuhi le kviško silijo in se skoz bolj nizke vrata tako popolnoma odpraviti ne dajo; tudi se po odpertih vratah živina lahko prehladí. Da se tedaj zamerznjene oknja hitro odtajajo in potem ne zamerznejo kmali, se ob kratkem naredí s tem, da se v špranje in nad špranje solí potrese. Z malo solí se to opravi. Da pa s soljo nasitena voda iz stajanega ledú ne zmerzne vnovič lahko, se zgodí zato, ker osoljena voda ne zmerzne pri navadnem mrazu, ampak še le o posebno hudem.

Potovanje po okrajnah nebá.

(Dalje).

Koj v pervih letih, ko so jeli daljnoglede rabiti, so se mislí zvezdogledov čedalje bolj čistile. Dokler še niso daljnogleda imeli, so menili, da imajo drugi planeti, zvezde, svitlobo sami po sebi, ki je naša zemlja nima. Kako bi bil mogel kdo pri takih mislih terditi, da se zemlja z drugimi planeti krog solnca suče? Daljnogled pá je nam odkril resnico, ki je pred nismo poznali, ter nam pokazal, da so deli planetov, ki jih solnce ne obséva, temni kakor je naša zemlja temna na ponočni poli svetá, kakor vidimo to pri luni na neobsijanem delu. Zagledali smo pa tudi, kar Tiho Brahe na svojih zvezdah ni vidil, namreč líse, ki se na njih obrazih kažejo, in pa vertenje teh svetov, ki ga mož še ni razločiti mogel. Tudi v solncu so se take lise najdle; njih pervo popisanje je prišlo leta 1611. na svitlo od Fabricija Frisija, pa jih je ravno tega leta tudi zagledal jezuit, Krištof Scheiner z imenom. Njegovi prijatli so ga prosili, naj bi znajdbo na svetlo dal, kar ga je tudi volja bila storiti, ko bi ga ne bile nasprotne filozofične vraže svojega časa zadérževale. Kako bi kdo lise in madeže zagledati mogel v solncu, ki je veljalo

in še velja za podobo čistosti, — to se ni moglo zjediniti z zapopadkom te zvezde. Lise v luni so celó tako velike, da jih vsak lahko s prostimi očmí vidi, v resnici so pa hribi, ki bi jih tudi pred znajdbo daljnogleda nobeden ne bil spoznal.

„Saj jih tudi mi nismo vidili, ki smo skoz daljnogled luno ogledovali, le toliko smo mogli razločiti, da imajo tla v luni veliko jam in kupov“.

Saj ste še prav vidili. Jame pa in kupi, ki jih 50.000 milj deleč vidimo, morajo vendar nekaj veči biti kakor dva komolča. Take velike kupe parsti in skalovja pa mi hribe imenujemo.

„Ali je luna tako deleč od nas?“

Merjava je pokazala, da je. Saj ti resnici se ne bote ustavljali, ki jo je že Tiho Brahe spoznal. Mož vam sam tukaj roko podá, poprimite se in lahko si bote po skušnjah in dokazih na pravo pot pomagali; saj vam ne bo treba druge palíce kakor zdrave človeške brihtnosti. Naj višje gore se naj dalje vidijo po zemlji. Ako od deleč verh hriba, turna ali pa jadra zagledamo, moramo soditi, da je verh visoko nad ravníno ali pa nad morjem. Hrib, ki ga 20 milj deleč vidimo, mora koli precej visok biti. Od lune se pa vé, da jo ljudjé, ki so po 2500 milj saksebi, ravno tako vidijo na enem kot na drugem kraju. Luna mora tedaj več tisuč milj nad zemljo po zraku plavati. Sicer s primerjanjem samo mi nikoli ne dosežemo prave oddaljenosti, pa za našo reč je dosti, da vidimo kako vsakteri more zapopasti, da je luna veliko dalje od nas in tudi veliko veči svet kakor si jo ljudstvo misli, ki zvezdogledom ne verjame. Ravno tako si lahko bolji zapopadek od lune zadobite, če premislite, da se nam zmiraj enako velika vidi, naj bo nad glavo ali pa deleč od nas tam nad sivimi hribi, ko se že našemu pogledu odteguje.

„Zdaj si pa jel bolj pametne praviti, da ti vendar more človek kaj verjeti“.

Kaj ne, ko bi vas vraže ne zaderževale, bi mi koj prav dali?

„Kajše, slišim vas odgovarjati, kaj tacega verjeti, bi morali prav oslepeti; dokler pa sami z lastnimi očmí vidimo, da se obnebje obrača in zemlja stojí, nas ne boš z nobeno zvijačo preslepil, da temu ni tako“.

Kakor vidim, ne manjka veliko, da bote rekli: mi moramo svojim očém v čast celó zdravo pamet zastaviti in si kako puhlo bučo sposoditi?

Po vašem bi morale tedaj reči, ki se majhne vidijo majhne biti. Po tem bi pa morali misliti, da stvarí med našo potjo narašajo, ker so tako visoke, ko pred nje stopimo. Mi bi morali misliti, da je drevored na drugem koncu zmiraj ožji, da se hiše po ulicah toliko bolj približujejo, kolikor dalje odidemo in nam tje pridšim tako rekoč s poti bežé. Rekli bote, da nam take zmote očí same popravljajo. Tedaj vendar previdite, da se očí tudi motijo, in to bote toliko bolj previdili, kolikor zvestejši me na dalje poslušate. Postavimo, da se peljete po železnici skozi smerečje in vidite kako hitro se drevo za drevesom suče, kakor da bi pri ti priči v lesu vse plesalo. Ali je vam kterikrat v glavo padlo, kaj takega misliti? Ko ste se vozili po reki, se je vam zdelo, da bregovi, in na bregovih stoječe hiše in drevesa tje leté, od kodar se vi peljete. Ali so tudi te rečí same na sebi, kakoršne se nam vidijo? ali morebiti tudi mi z ladjo na vodi stojimo na enem mestu, bregovi se pa pred našimi očmí sprehajajo?!

„V ti reči naj se pa raji zvezdogledi podučiti dajo. Oči pričajo, česar vidijo, in tako mora biti“.

Terdovratni glas, ki ste ga s hrupom zagnali, kaže, da vam že za živo kožo gré. Vidim, da se bo treba še po bolj prepričavnih rečéh ozreti, če vam hočem dokazati, kako napčne so vaše misli. Kako pa če se dva popotnika srečata ter eden kot drugi terdí, da luna ž njim gré? Kteri ima prav? Z obema, veste, da na enkrat ne more iti. Iz tega lahko previdite, da so ju očí za nos vodile! (Dalje sledí.)

Kratko premišljevanje o novem redu kazenske pravde.

(Dalje.)

Ko je obravnava dokončana, sodijo sodniki. Oni pa ne razsojujejo po svojolastnem prepričanju (kakor po postavi leta 1850), ampak po pravnih dokazih, kteri imajo natanko prevdarjeni biti. Samo tisto, kar je pravno (ali po pravilih pravíce) dokazano, smé v pretehtovanju za resnično veljati. Pravna moč dokazov se pa mora presojevati po posebnih predpisanih odločbah (§. 261.—282. Postava tedaj določuje posebne verste pravnih dokazov, po kterih se more kaj pravno dokazati. Vendar pa ni sodnikova dolžnost, če so tudi vsi pogoji spolnjeni, ki so po odločbah postave za to ali uno versto dokazov potrebni, da bi mogel zatoženega za krivca (krivega) obsoditi, ako se, pretehtavši natanko vse okolšine, ni mogel prepričati, da je res kriv, in mu je zastran tega še kaka dvomba ostala nasprotnih vzrokov, ktere pa mora natanko v razsodbi povedati.

Po dokončani obravnavi in po pretehtanju pravnih dokazov se storí „kazenska sodba“, to je, sodba, v kteri se kazen ali štrafinga določi, če je zoper zatoženca pravno dokazano, da je kriv kaznjivega djanja. Če pa krivda sicer ni pravno dokazana, pa vendar niso vse zoper zatoženega govoreče sumnje popolnoma overžene, se stori sodba: „da je zatoženi odvezan zatožbe, ker ni dovelj dokazov“.

Če so pa vse osumbe popolnoma vničene, — ali če djanje, kterega je obdolženec kriv, ni tisto hudodelstvo ali tisti pregrešek, zavoljo kterega je bil zatožen, — ali pa če je zatoženi takošen, da se mu njegovo delo nemore v krivdo (krivico) šteti, ima sodba se tako glasiti: „da je oprosten kaznjivega djanja, kterega so ga dolžili, in nedolžen spoznan“. V posebnih primirlejih se pa tudi končna obravnava brez sodbe, s popustnim sklepom, reši.

Prec po tem, ko je razsodba storjena, jo predsednik pred zbrano sodnijo in vpričo zatoženca s kratko razložbo razsodbenih nagiblejev na znanje dá.

Po kazenski pravdi od leta 1850 je pa sodnija, ako so bili sodniki po lastni vesti prepričani, da je zatoženec kaznjivo djanje dopernesel, sodbo izgovarjala: „da je kriv“; ako pa niso bili prepričani, se je sodba glasila: „da ni kriv“ (ali da je nedolžen).

Zoper vsako presojo, ki jo je zborna sodnija čez končno obravnavo storila, smé deržavni pravdnik in privatni tožnik ali zatoženi, njegov zakonski druže, njegova žlahta v navgorni in navdolni versti pa tudi varh, celó zoper njegovo voljo in tudi po njegovi smerti, in poškodovavec ali njega dedíči deželno nadsodnijo za presojo prositi, če imenovane osebe vzrok te prošnje dokazati zamorejo, kteri mora biti ali pregrešek v obliki obravnave (formi) ali pa v zapopadku razsodbe. Nadsodnija zamore poprejšnjo razsodbo in ravnavo ali razveljaviti ali premeniti, postavne kazni zavolj posebnih vzrokov olajšati, in iz službene dolžnosti najvišji sodnii zastran izrednega zlajšanja predložiti. Zoper tiste razsodbe deželne nadsodnije, s kterimi je bila razsodba pervega sodnika poterjena, pa ne more nikdo za presojo prositi, in zoper razsodbe najvišje sodnije ni v nikakem primirleju dopušeno, se na kako drugo oblast obrača.

Vsako kazensko razsodbo ima tista kazenska sod-

nija, in sicer pravilno nemudoma po tem izveršiti, ko je sodba pravno moč zadobila; smertne sodbe pa se izpolnujejo zajutra druzega dné po tistem dnevu, kterega je bilo obsojenemu razodeto, da se bo kazen na njem spolnila, ker ni bil pomilosten. (Dalje sledí.)

Starogodovinski pomenki.

O imenih rek Save, Sore, Drave, Mure, Anasa.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Že v spisu „o Noriku in Noreji“ smo rekli, da ime mesta Vindobona to pomenja kar Juvav — Juvavum (od indiškega juvan, latinski juvenis, juvencus, slovenski juvenec, juvenak, juvenoh, okrajšano junec, junak, junoh [1]), Viscelae — Biščele — Bisele, Upele (od ap, zato litvanski uppis reka, Stiriate (Steyer v Stodru od stado), Iuena, Teurnia Murium itd., in beseda bonas nas v resnici tega poterduje. Zna tedaj Vindobona pomeniti Vindorum Taurunum, pa tudi Vindorum aquae; slednje se mi dozdeva verjetniše, ker pri nekterih pisateljih se tudi velí Vindomana in Vindomina. Mi pa v sanskritu pomenja teči, mina se veli riba, slovenski mén. Ali zakaj se mesto to dnešnji den pri Jugoslovanih veli Beč? Tudi Beč pomenja to, kar bona, mana, mina — vodo, in je po duhu jezika ravno tako stvarjena beseda kakor bana, bona, bunar, bonas, banička, ap in apen, ukš in ukšan, verš in verša [2]), uda in ude, kâsara in kasara. Beseda beč je kadaj pomenila vodo, ker bék, češki beyk pomenja symbol vode. Zato še pričuje staroslovenska beseda bečva, ktere pomenek je gotovo iz pervega bil Wassergefäss, *in še le pozneje je pomen* lagena, lagvič, dobila.

Znamenito je, kar visokoučeni Sell v svojih bukvah „Mythrasgeheimnisse“ (str. 319) piše, da namreč sedanji prebivavci okolice starega Carnunta pripovedujejo, da tam je nekdaj veliko mesto Troja stalo. Tako pripovest imajo prebivavci okolice brežke, in vas Tèrne še opominja na Trojo — Quadratum, pa da se blizo Beča nahaja, to je znamenita čudna reč. Carnuntum se veli pri Ptolomeji Karnus, in še imamo na Koroškem goro in srenjo, ktera se velí Karnus, Kernus, ponemčeno Gurniz od kar, ker, novoslovenski čèr, der Felsen. Shiva ima priime Parvati, der Felsengeborne, to je, Karant, Karat, Korent, Kurent [3]), in njegov symbol je tor, tur, ni torej nemogoče, da je ta pravlica prestari spomin na torovo častje Karanta, Korenta v Karnusu — Karnuntu. V Annal. Franc. Fuld. okoli leta 805 se slednjikrat tega mesta omenja. Veli se tam, da je Karl veliki, kteri je v Beču cerkev v čast svetemu Petru posvetiti dal na mestu starega Karnusa (Karnunta) drugo v čast sv. Petronilli postaviti dal, in torej se je zval ta kraj ad sanctam Petronillam, dnešnji den Petronell. Prečudne zaveze imen Karnus, Karnunt in sv. Petronilla! (od petra = kar, ker, čèr.)

(Dalje sledí.)

[1]) Poprej smo besedo juv izpeljevali iz ul, ker nam še sanskritska juvan ni znana bila. Kjer bodo čitatelji za pazili, da od pervešnjih izpeljav odstopamo, naj nikakor ne mislijo, da smo nedosledni, marveč da resnico ljubimo. V mnozih rečéh so nas mojstri zapeljali, v dosta rečéh smo jo sami zabredli — vendar nikjer ne v bistvenih. Marljivo učenje nam razjasnuje sedaj, kar nam je bilo še pred dvema letoma temno. Pis.

[2]) Tretji letni čas so stari Indi imenovali Varša ali Verša, kakor William Jones, alí pa Bekha, kakor Aieen Acbery piše. Bil je čas deževja. Ker pa Varša ali Verša pomeni dež — vodo in bika, tedaj tudi bekha ne samo deževje — vodo, temoč tudi beyka — bika — buka pomeni, in tako sopet v Indii, kjer se bakhena ali bekhena tudi velí bečva, bočka — buča in po Anquetuetilu du Perrono bhak, bik, sorodnost nahajamo s pomenom beče, boče — vode in beyka, boča, buka. Pis.

[3]) Rodovine Karat, Korant in Kurent še živijo na Slovenskem. Ako Linhart Kurenta ima za božanstvo razujzdanosti — zapravljivosti — der Schwelgerei, se ta lastnost nima iz imena izpeljevati, temoč iz reči. Karant, Karat, Korant, Kurent pomeni der Felsengeborne, in je priime Shivata, kteri kot Devanishi je imel takošno častje, kakošno gerški Dionysos — orgie, phaleorgie. Pis.

Slovstvine rečí.

Od glagolov doveršivnih.

Spisal J. Navratil.

(Dalje.)

Ker pa Slovenec (ako se djanje tudi malo poprej izverši, kot mu je moč izprašati, ali če se je celó malo poprej izveršilo kot je začel vprašati) ne poprašuje z glagolom doveršivnim, ampak z nedoveršivnim; zakaj ne bi smel od takega djanja, ko se ravno verši (če tudi dolgo ne) po staroslovenski govoriti tudi nevprašaje z glagolom nedoveršivnim? Vemo tudi, da odgovarja Slovenec na vpr.: „kaj delaš?“ — prav: „priporočam mu brata svojega“, dasi je rekel priporočaje koga, „priporočim“. Zakaj ne bi govorili prav, če nas nihče ne vpraša? — Ako bi veljala čudna misel od „dám“ v opombi gosp. pisatelja na 302. str. Novíc, vsi glagoli naši ne le veršivni, ampak tudi doverš. bi morali iti rakom žvižgat, ako nam pripovedujejo enkratno (hipno) djanje, pa so na mero dalji od „dam“, „dá“. „Dám“ ne bi bil pa spet za petje; zakaj včasih je treba zlog tako dolgo vleči (péti), da našteje človek: 1, 2, 3, 4 ... To je pa več kot hip, posebno če se mora počasi šteti. — Ne morem si druzega misliti, kot da so premotili slavnega našega Kopitarja v slovnici le tisti krivo rabljeni glagoli doveršivni *).

Le pomislimo, saj govorimo v pravem sed. č. še dan današnji prav po staroslovenski z mnogimi nedoverš. glag., da si je djanje enkratno; pri „prosim“, „ich bitte“ in „ich er-suche“ (ne: zaprosim) malo vode; vprašam „ich frage“ in „ich befrage dich“ (ne: zavprašam ali poprašam te; vprašam, ne iz „v“ pa „prašam“, ampak iz starosl.: „vprosim“ (dov.), fragen, „vprašam“ (nedov.), prim.: rogare, interrogare; „v“ je odpadal pozneje, posebno v sostavi: zakaj si to storil; „pravim vam, velim vam, da iz te moke ne bo kruha“; terdi Slovenec veli: to kaže (ne: pokaže, kakor smo že večkrat brali), da bo jutri dež; vsaj po Kranjskem ne govorí ljudstvo: „ta priča reče ali celó izreče (sagt aus)“, ampak: „ta priča pravi, velí, da je bil J. J. včeraj res domá“; pravo čisto resnico govorim (ne: izgovorim (ich sage die pure Wahrheit aus), svetujem ti, ich rathe dir (jetzt, einmal), ich ertheile dir einen Rath, umem, ich verstehe, begreife (primeri „za-stopim“ iz „ver-stehen“) itd. itd.

Če govorimo tedaj: „prosim te malo vode, prosim vas, posodite nam svojo sekiro“; — zakaj ne bi bilo prav: vabim te na gostje, — priporocam se vam itd. Ako bi veljala misel zastran „vabim“ pa „povabim“ (v 75.—76. listu Nov.), ne bi smel Slovenec, kedar česa prosi, nikoli reči prosim, ampak, ali: „zaprosim“, ali bi pa moral brez besede „prosim“ le moledvati: „slišite, posodite posodite nam svojo sekiro“, naša se nam je poterla“ itd. — Da pa ves svet slovanski, kedar je taka: govorí: „prosim“ ali pa „molim“

*) Kopitar je naštel posamezniih glagolov doveršivnih veliko, v celem stavku pa le enega, ki se pa vjema popolnoma z mojo mislijo, kar bomo vidili na posled. Pis.

(ne: zaprosim, zamolim) to vemo. Na kratko: po spisu v 75.—76. listu, ne bi smeli stati taki glagoli nedoverš., ki nam pravijo kako djanje, ki se opravlja z besedami (z govorjenjem), nikoli v pervi osebi sed. č. Nikdar ne bi smel reči človek: „vabim“, ampak ali: „pridi, pridi k nam v gostje“ itd.; ali pa, če je te besede izgovoril že poprej: „povabil“, ali „vabil sem te“. Tako ne bi smel, ako bi veljala nasprotna misel, na vpr.: „kaj to delaš?“ Slovenec tudi nikdar odgovoriti: „pijem“, zato ker ne more pijé nihče govoriti; ko tedaj bi smeli (po nasprotni misli) govoriti le: pil bom, ali pa pil sem (kar ne bi bilo napčno); „pijem“ za terpeče djanje pa ne bi smeli nikdar rabiti. — Toda stara stara raba nas drugači uči. „Raba od nekdaj“ je pa v vseh jezikih postavodajavka, kteri se mora celó modroznanstvo pokoriti.

Ponavljam: verjemite mi, da nas ne moti druzega kot zlasti predlogi nemški pred glagoli. To se vidi po tem, da so prestavljali poslednje leta marsikteri, če je bilo rečeno, ali če si je mislil: der Zeuge sagt, priča pravi; — če je bilo pa rečeno, ali če si je poslovenjevavec mislil: der J. sagt aus — priča izreče, dasiravno je v nemščini oboje eno: der Zeuge sagt, ali pa: der Zeuge sagt aus, dass... Nemci imajo posebno v uredskem jeziku veliko več zloženih glagolov, kot jih je sicer slišati, pa čedalje več jih jemljó. Včasih so pisali: „N. N. klagt“, zdaj pa pišejo: „N. N. beklagt (den) N. N. wegen schuldigen 80 fl.; v kazenskih rečéh pa: „N. N. klagt (den) N. N. wegen Verbrechens des Mordes an“. Terd Slovenec pa ne bo zato govoril: obtoži ali zatoži, ampak toži; kdor hoče pa po sili prestavljena imeti tudi „be“ — pa „an“ — tisti menda zdaj že vé, kaj mu je storiti.

Vse to nam priča menda dovolj, da smemo rabiti za določni nakl. pravega sed. č. le glagole nedoveršivne. (Dalje sledí.)

Novičar iz austrijanskih krajev.

Iz Zagreba naznanja „Neven“ žalostno novico, da je 22. t. m. gosp. Dragotin Rakovec, vrednik „gospodarskih novín“, tajnik gospodarskega družtva in čuvar narod. muzeja, še le 40 let star, po kratki bolezni umerl. Obče znano je, da je bil rajnki eden izmed pervih in naj marljiviših delavcev na polji narodnega napredka na Horvatskem, kteremu je vse svoje življenje posvetil. Iz početka je delal za „narod. nov.“, potem je vredoval „Kolo“, „mesečni list gospodar. družtva“ in poslednji čas „gospodar. novine“. Izdal je „pesmarico“ in mnogo druzega je spisal. Sedanja obilnost narodnega muzeja spada naj več v njegove zasluge. Bil je od vsih svojih prijatlov ljubljen kot človek mirnega in blagega serca, ki je posebno neutrudljivo delal za poduk ljudstva. Njegovo ime bo živelo vse prihodnje čase v versti naj zaslužniših rodoljubov jugoslavenskih. Lahka mu zemlja!

Iz spodnega Štajarskega naznanja „Wochenbl. km. družbe“ iz mnozih krajev stan letošnje vinske letine. Čeravno se je v nekterih krajih tretjina lanskega pridelka pridelalo, je vendar, kakor dopisnik iz slovenskih goric pravi, v vsem letošnje leto za vino dosihmal naj slabeje v tem stoletji bilo, zakaj leta 1814, ko je tudi silo slaba letina bila, niso opušali tergatve zato, da ne bi grojzdja na tertah bilo, ampak le zato, ker ni dozorelo. V lutomerskih goricah in tudi drugod niso šteli letošnjega pridelka po štartinih, ampak po brentah, in iz Mureka naznanja dopisnik, da neki gospodar, ki je sicer po 12 štartinov iz svojih nogradov prideloval, je celi letošnji pridelk nekemu svečarju za 3 funte lojenih sveč prodal. Ali ni to prečudno! Vendar tiste nove tertne bolezni na Štajarskem ni bilo, in le druge uime so naredile, da posebno palivec in pikec sta pokončala veliko sadú.

Novičar iz mnogih krajev.

Za kneza in velikega škofa na Goriškem so cesar izvolili 18. dan t. m. gosp. dr. Andreja Gollmayer-a, infuliranega opata Peturskega in c. k. svetovavca v ministerstvu za bogočastje in nauk na Dunaji. (Novi véliki škof in knez so rojeni v Radoljci na Krajnskem leta 1797). — Po cesarskem ukazu bode prihodnjič c. k. vodstvo lotrijskih dohodkov na Dunaji od časa do časa napravljalo velike dnarne lotrije, kterih dohodki se bojo obračali za milodarne in občnokoristne naprave. Ob kratkem bo ena tacih lotrij. — Vožnina za žito, moko in sočivje po železnicah je do konca prihodnjega mesca sušca znižana na 3 vinarje od centa za miljo. — Iz Draždane na Saksonskem se piše: Že več časa nam železnice neprenehoma vozijo iz Ogerskega silo veliko volne in prešičev, za ktere nekdaj še skor vedili nismo. — Ni res, da bi se bila kupčija austrijanske vlade s francosko družbo zavolj cesarskih železnic razderla, le za pomislek dovoljeni čas še ni iztekel. V vsem skup bo parižka družba naši vladi za najemšino železnic in nekterih rudnikov na Českem in v Banatu plačala 200 mil. frankov gotovega dnarja. — Iz Varšave se po telegrafu naznanja, da je zedinjena armada obsedne dela okoli Sevastopolja ustavila in da je bombardiranje 18. t. m. skor popolnoma potihnilo. — Iz Carigrada se piše, da dan za dnevom grejo nove trume francoske armade v Krim, ktera bode v 3 do 4 tednih za več ko 40.000 pomnožena. Turška vlada je naročila 10.000 šotorov, angleška pa 1000 lesenih hiš za vojake v Krimu; vsaka hišica mora za 20 vojakov prostora imeti; tesarji na Angleškem morajo noč in dan delati, da hitro dodelajo vse. Iz tega se vidi, da bojo armade čez zimo ostale v Krimu. — Silni vihar na černem morji je 14. t. m. vergel 25 prevoznih ladij na obrežje in več druzih bark je poškodovanih. — Zdaj še le za gotovo zvémo: kako strašna je bila vojska 5. t. m. pred Sevastopoljem, in čeravno je zmagala zedinjena armada. je vendar silno škodo terpela; mertvih in ranjenih Angležev in Francozov se šteje na 3800, Menšikov sam šteje svoje mertve in ranjenih na 8760, ktere je angleški vojskovodja Raglan povikšal na 15.000. Sultan je poveljnika turške armade Suleima-paša, ki namesto vojskovati se, jo je iz bitve potegnil, za prostáka degradiral in na 7 let v ječo obsodil. Napoleon je imel 18. t. m. iz Carigrada nazaj v Krim iti; sultan sam ga je obiskal v njegovem stanišu; Turki stare korenine so vsi osupnjeni, da se, kar se ni še nikdar zgodilo, sultan tako ponižuje in v hišo „giaura“ gré. — „Fremdenbl.“ naznanja, da je Omer-pašu došel ukaz, ne proti Besarabii marširati, ampak berž 20.000 Turkov po barkah v Balaklavo (v Krim) poslati. — Palmerston je pri cesarju Napoleonu v St. Cloudu; veliko se govorí o tem poslanstvu, pravega pa še nihče ne vé; tudi poljski knez Čartoriski je bil k cesarju poklican, kar mnogim za znamnje velja, da poljska dežela še utegne predmet velike pravde biti. — Naj novejša novica je, da sta se austrijanska in pruska vlada zedinile v zadevah sedanje vojske. Kako pa se glasí novi dodatek k poprejšni zvezi od 20. aprila, še ni znano. Cena srebra je padla po ti novici na 24 nazaj.

Odgovorni vrednik: *Dr. Janez Bleiweis.* — Natiskar in založnik: *Jožef Blaznik.*